

OUD OOSTENDE ENKELE NIEUWE BRONNEN

door JAN COOPMAN

Groot was onze verbazing toen wij vorig jaar bij een bezoek aan het rijksarchief te Brugge te horen kregen dat er Oostendse kerkrekeningen ontdekt waren bij het ordenen van oud archief¹. De oudste bleek te dateren van 1564/65 !

Nu moet men weten dat een kerkrekening aardig wat meer bevat dan zuiver religieus materiaal, vandaar onze onmiddellijke interesse.

De stad onderging tijdens het laatste kwart van de 16e eeuw een grondige wijziging door het opdringen van de zee, het omgorden van de stad met verdedigingswerken en het uiteindelijk tot puin schieten van het Boergondisch stadje tussen 1601/04.

Over het uitzicht van de zestiende eeuwse stad blijven nog veel vraagtekens bestaan en aangezien het begrip "stadsarcheologie" voor het officiële Oostende totaal onbekend lijkt te zijn, putten wij bijgevolg noodgedwongen onze kennis uit enkele schaarse documenten die de tijd en de laatste oorlog overleefd hebben.

Vlietinck schrijft in zijn standaardwerk² dat slechts één rekening van voor de belegering bewaard bleef : deze van 1543/44. Een inventaris van het stadsarchief opgesteld in 1814³ vermeldt kerkrekeningen vanaf 1631. Wij mogen dus aannemen dat de ontdekte documenten nooit eerder onderzocht werden.

1 Wij herhalen hier graag onze dank aan de heer Georges Tanghe, die ons op de hoogte bracht en de gelegenheid gaf de documenten grondig na te zien. Ze zijn nu ook te raadplegen in de bibliotheek van de VVF-Centrum voor Familiekunde te Oostende.

2 "Het oude Oostende en zijn driejarige Belegering" p.41 - nota (2).

3 Rijksarchief Brugge, Registers Brugse Vrije nr. 15797.

Wij willen hier nog even herinneren dat het stadje vóór de belegering van 1601/04 bestond uit het oude schependom met de oude kerk, nu voor de dijk in zee gelegen, dat door de haven (huidige Van Iseghemlaan) gescheiden was van het nieuwe schependom dat zich uitstreckte tot aan de huidige Vindictivelaan.

In onderhavig artikel worden enkele markante vermeldingen op de voorgrond geplaatst, waarbij de vroegste rekening uitvoeriger behandeld wordt, om een idee te geven van wat dergelijk dokument zo allemaal te bieden heeft en omdat dit de enige rekening is van de oude verdronken kerk.

Het oudste dokument draagt de titel "Rekenyge van beede de kercken binnen der stede van Oosthende ..." en loopt over het fiskale jaar 1564/65.

Onder de rubriek "Inkomsten uit renten" vinden we volgende topografische gegevens :

1. In het **oude schependom**

- het huis van Thomas Weytins afgebroken "omme tlegghen vanden nyewen sluus"
- de zoutkeet van wylen Jacob Bart, "havenmaecker"
- de huizen van Michiel Cuddin en Jan Denys "up tdyckkin"
- het huis van Bertelmeus Kyen "an toude kerckhof"
- het huis van Mayken, de weduwe van Jan Blanckaert, alias Bonecot "ande brugghe"
- de uitgang op het oude kerkhof van de huizen van Adriaan Willemsone, de weduwe François Boone en de weduwe Bastiaan Quatale.
- het huis van Ryckaert Lannoy "twelcke plochte een smesse te zyne".

2. In het **nieuwe schependom**

- het huis van weduwe Pieter Roels genaamd "t Cruuskin"
- de hofstede van Jan Denys en Adriaan Pauwels
- de grond waarop de " drayplaetse" van Cornelis Maes staat.
- het huis met land van Clement Beydins aan het nieuwe kerkhof.
- het huis van de gilde van St Quintin.
- de hofstede van wijlen Jan Hancke aan het nieuwe kerkhof.
- het huis met "hovekin" van wijlen Cornelis Oliviers aan het nieuwe kerkhof.

- de grondrente betaald door Andries Vanden Lare van 1 lijn 32 roeden land, waar de zuidmolen en het molenhuis op staan.
- de hofstede van Wouter Z... (beschadigde tekst).
- het huis in de Ooststraat¹ van François Zwanckx, voordien Jan Clynce.
- het huis van Cornelis Lamps in de Ooststraat.
- de hofstede van wijlen Willem Finaert.
- het huis "De Bolle" van wijlen Ryckaert Driepont.
- het huis van de weduwe Willem Mathys in de Ooststraat.
- de draaiplaats van Bertelmeus Meunicx
- de hofstede waarin François Zwanckx woont
- de rente van de priestraige (pastorij) betaald door Andries Aernouts "prochiepape" (pastoor), van de nieuwe kerk.
- de grondrente betaald door de stad voor de nieuwe markt, zijnde 2 lijnen en 5 roeden land.
- de weduwe Gillis Blancke, betaalde "tanderen tyden" een grondrente over haar huis in de oude stad, hetwelke "by inondacie" en ordonnantie van de wet van 1551 afgebroken werd om de nieuwe dijk te leggen. Met de opgestreken vergoeding heeft zij een huis in de nieuwe stad gekocht.
- de hofstede "Het Franssche Schilt"² van François Haghebaert, voorheen van Pieter Stryt.
- de hofstede, huizen en "harynck plaetse" van wijlen Jacob De Budt.
- de hofstede van wijlen Jan Hidde.
- de stad over de grondrente van het land waar het schepenhuis op staat, beslaande 1 lijn en 42 roeden.
- de hofstee van Marcus Hancke.
- de hofstede van François Haghebaert, voorheen Jan Kyen Loysone.
- de hofstede van Jan Cornelissen
- de hofstede van wijlen Joos van Steeland
- de hofstede van Jacob Kyen Loysone
- de hofstede van Jacob Weys.
- het huis "De Sterre" van Bertelmeus Menicx.
- de weduwe Joos Van Steelant over haar huis in de Jan Vermerschstraat.
- het huis "De Papegay" van Cornelis Hooft.
- het huis van Jan Busschop in "tnauwe straetkin".³
- de stad over de rente van de straat die strekt van de Oostpoort tot aan de Keignaert.
- de brouwerij van Francois Wilzoets
- de brouwerij van Andries Vander Maire.
- de draaiplaatsen van wijlen Maarten Vinne, Wouter Van Wypen en Jacob Kyen Loysone.

1 zie ook J.B.Dreesen : "De Plate" okt 1989 p. 231.

2 ibidem

3 ibidem

- Pieter Van Ronne over zijn huis op de Groenendijk bij de middel-molen van Adriaan Verleye.

3. **Renten op huizen en land in Bredene** "ter plaetse ghenaeft Blutdzie".

- Anthunis Joossone Tant, alias Brakelaere over 1 lyne 9 roeden.

4. **Ontvangen van landspachten**

- "van Clement Lercx, pachter van eender hofstede ghenaeft "De Woestyne" met 34 gemeten 63 roeden, dies en es de hofstede maer groot midts een ghemet landts comende vander ghilde van St Christoffels inde oude kerkcke".
- Ghelein Daneels over 2 lijnen 4 roeden land waar zijn zoutkeet op staat.
- de stad over 3 gemeten 2 lijnen 88 roeden, liggende in "de Meet", door de stad in pacht genomen.
- Geert Melis, pachter van een hofstede met 33 gemeten 98 $\frac{1}{3}$ roeden, "te weten 29 gemeten 1 lyne, tWelcke van ouden tyden stede landt gheweest heeft, noch 1 ghemet 2 lynen 40 roeden voortijts ontbloet ende ghebruuct bij Phls Bruhier en de reste by Hubrecht Vandervelde".
- Joos de Scrivere, pachter van 3 ghemeten 92 roeden "ligghende ande dune".
- Coryn Nyeman over Loy Vanden Briele, alias Witynck,... "van een stick utghedyckt landt benoorden an de brauwerie van Andries Vermaire".
- Maerten Cudde als pachter van het nieuwe kerkhof.
- Christoffels Van den Dycke over het land waar zijn schuur en woonhuis op staan naast de vierschaar.

5. **Ontvangsten van prijswijnen "door de tappers getapt"**.

- Roelant Coopman, de waard in "De drie Coninghen" ¹.
- Jan Stael in "De Inghelsche Schilt".
- Jan De Clerck in "De Rooze".
- Lauwers Heindricx in "De Vier Aymskinderen" ².
- Geraart Heyn in "De Boonekins".

1 ibidem

2 ibidem

6. Inkomsten van huizen, eigendom van de kerk.

- het huis "daer voortyts de schole inne ghehouden was".
- het huis waar "de coristen daerinne woonen".
- het huis geschonken door wijlen Antheunis Chevalier, "midts dat het gheheel gheruyneert es, ende materialen danaf ghecommen gheemployeert int maken van de nyuwe schole".
- het land genaamd "t Driesch", "bachten den huuse" geschonken door Cornelis Lamps.

Alhoewel een Jacob Fournier in de oude kerk nog steeds vermeld wordt als "presbytere en(de) corist" en hij betaald werd "over tbedienen vander costerie", waren er geen begrafenissen meer. De andere kerkelijke diensten werden wel nog gecelebreerd, waar nodig opgeluisterd door de choristen. Dit jaar echter werd Jeroen Passchier niet meer betaald voor het luiden van de klokken en het "roedragherschip".

Daarentegen werden de volgende elf personen, waaronder vijf niet nadergenoemde gehuwde vrouwen, vanuit de nieuwe kerk begraven :

"twijf van Coryn Nannis, van Gilis Toors, van Guillame Meelbrecht, van Laureins Teeux, van Blaze Themmerman en van Berthelmeus Muenicx ; vervolgens Cornelis Maes fs Ambrosius, Mayken Bate, Hubrecht Dhaze, Gillis Gheleins en Hubrecht Vande Velde. Laatstgenoemde was nog gedurende acht maanden (tot 24 april 1565) orgelist geweest in de nieuwe kerk.

Meer genealogisch gerichte materiaal vinden wij in de rubriek "inkomsten uit jaargetijden". Wij geven ze uitgebreid in bijlage.

Een volgende rubriek geeft de opsomming van uitgaven ingevolge renten, wateringhen, "landtschult ende dicaige" :

o.m. de abdij van Oudenburg, de proosdij van St Donaas te Brugge, de ontvanger van "Bradericx Schult", de pastoor van Ste Cathelyne West "over de jaarlicxsche recompense vander offerande", de abdij van St Amands in Pevele, de dis, kerk en costerie van St Cathelyne West, de Eeckhoute abdij te Brugge ; "dheer Jan Colenheins over de rente, ghenaeamt Reyphins Schult ghaende vut vier ghemeten, 38 roeden landts ligghen(de) buuter keure deser stede" ; de abdij van Voormezele "over de rente ghaende vut tweendertich ghemeten zes roeden ligghende ter hofstede "De Woestyne" ; de dis van Bredene over de rente "ghaende vute voorse hofstede vanden Woestyne" ; aan Pieter Candt "over zeker leenrente ghenaeamt Lonis landtschult" ; de ontvanger van de "dienst van Ste Cathelyne West over zekeren renten binder stede van

Oosthende ende van Diericx Schult" de ontvanger van " 'sgraven Lieven Heere Schult" ; de ontvanger van "de Markette Schult" over land liggende in St Catherine West.

De oude kerk wordt nog steeds onderhouden zoals blijkt uit de uitgaven voor "reffectien en reparatien". Zo werd Michiel Perpete betaald voor "stoppen en veursten" op het dak ; Jan Coude voor het herstellen van sloten en vensters ; Cornelis Robrecht, schaliedekker, voor drie dagen werk met levering van 125 schalien ; Vincent Poorens en Thomas Du Gardyn voor werk aan de oude school ; ook Mattheus Heyncke herstelde vensters, terwijl Jan Casant de goten reinigde.

Roeland Coopman leverde er 68 halve pinten "Rhenischen wyn" voor het celebreren van de goddelycke diensten", terwijl Jan Stael 18 halve pinten aanvoerde.

Het uurwerk werd gesteld door Jan Casant, de roededrager en klokluider. Ook Adriaan Jona werd vergoed "van ghestelt thebbene en houden ghaende, het oorloge" in beide kerken.

Dheer Jacob Fournier werd betaald "als bediend hebbende de cure ende pastorie van der oude kercke die zijn voorsaten jaerlicx in gratuite toegheleyt zijn in recompense van heuren dienst, dat die zeer lastich ende zwaer was ende de winnyen (ghen) ende proffytten cleene". Hij werd ook vergoed voor zijn dienst als koster "nemaer overmidts dat (hij) daernaer ghyneck bedienen de prostie van Breedene, ende naer dat hij zekeren tyd daer ghestaen hadde, ende dat de oude kercke groot ghebreck hadde van presbyters was dheer Jacob by de kerckmeesters, van daer gherethireert..."

Het altaar van St Christoffel in de oude kerk kreeg 4 Schellingen groten over 1 gemet land "ligghende ter hofstede van der Woestyne" en door de kerk in pacht genomen.

Voor wat de Nieuwe kerk aangaat, werkte Michiel Perpete aan het dak van de toren, Jeroon Passcharis herstelde het gestoelte, Thomas Dugardyn had een kontrakt om jaarlijks de glazen vensters in de kerk en de school te herstellen, Pieter Colenheins leverde een touw voor het "oorloge" (uurwerk).

Ook de hofstede "De Woestyne", uitgebaat door Clement Lercx, kreeg een beurt : Pieter Boele metste een nieuwe "poest", een ovenkot, "het waterschip ende de calcie". Kleinere onderhoudswerken werden uitgevoerd aan de hofstede van Geert Melis, gelegen in het West schependom, en aan de hofstede van wijlen de heer Cornelis Lamps, priester, waarvan de helft toebehoorde aan de dis.

De twee reeds genoemde herbergiers leverden 147 halve pinten Rijnse wijn. De "kerckechnapen" van de nieuwe kerk, Willem Van Daele en Jeroon Passcharis, werden betaald "van blazen, ende te dienen de orghelare, up beede de orghelen". Tweemaal gedurende het jaar reinigden zij "de cloture vanden hooghen coor".

Het volgende bundel is de rekening van "den Capelrielande". Het betreft "de Onse Vrouwe Capelrie van d'eerste messe" in de oude kerk en bestond volgens de nieuwe legger van 28 september 1570 uit 33 ghemeten 1 lijn 69 1/2 roeden land te St Cathelijne West, zuid-oostwaarts van de kerk.

Uit het aanhef van deze rekening, leren wij dat deze kapelanij eertijds toebehoorde aan de heer Joos Declercq. Deze verzaakte vrijwillig dit ambt en het werd door de bisschop van Brugge, met goedkeuring van de hertog van Kleef¹ bij het patrimonium van de oude kerk gevoegd. De bisschop had echter enkele bezwaren geopperd zodat burgemeester Marcus Hancke met zijn griffier Nicasen Leroy op 12 augustus 1571 naar Torhout reisde om een regeling te treffen met "den heere van menaige" en ontvanger van de hertog. Vervolgens trok Leroy naar Brugge om de zaak te klaren bij de bisschop.

Na de definitieve indijking van de St Catherinapolder in 1745, zal men opnieuw een "stryngh" land vinden in het 8e begin, met de vermelding "Capelrie eerste messe in Oostende".

Ook de oude kerk blijkt in die periode zonder pastoor te zitten, want het stadsbestuur beheert de kerkgoederen "totter tyt ende wyle dat dezelfde cure an yemande gheconfereert wert".

Enkele toponiemen komen hier aan bod : het Groot Zuudnederland (f°4), tSpeystick (f°4 v°), tHulbruggheskin (f°4 v°), libri Cornelis Vande Coutere nederlandt², tcasteelkin (f°16).

De rekening 1581/82 behandelt alleen de nieuwe kerk, de oude lijkt dus definitief afgeschreven en overgeleverd aan de sluipende verzanding en overstroming.

1 de hertog van Kleef, tevens heer van Wynendale, bezat het patronaatsrecht van de kerk hetgeen betekent dat hij zijn goedkeuring moest geven vooraleer een kandidaat door de kerkelijke overheden kon benoemd worden.

2 Deze en andere vermeldingen van "Nederland" wijzen vermoedelijk op een zeer laaggelegen stuk.

Daarentegen bestond het oude schependom nog als woonkern, want de nieuwe kerk inde nog steeds renten op huizen aldaar gelegen. In hoever het echter werkelijk "bewoond" was, is een open vraag, want onder de rubriek "buitengewone uitgaven" kunnen wij lezen dat de opgesomde renten in feite niet geïnd werden "overmits de sprake dier liep ... vande zelve houde stede af te brekene".

De ontvangsten van landspachten geven :

- Jan Tant als pachter van het "Teghelrie stick".
- Jan Van Dycke gebruikt een partij land "ligghen(de) buiten zuudt-bollewerck bachten de nieuwe kercke"; Jan Maire gebruikt het stuk binnen het bolwerk, verminderd met de schade die hij geleden had door het "heeselen ende reculeeren van (den) dyck".
- Maarten Palinck is pachter van 1 lijn 34 roeden cijnslan van "de zuudtmuelene en(de) muelenhuus van Jan Clayman by hem geabandoneert duer transfeereeren vande zelve muelne binnen den belocke deser stede, voorts de geheele strate ligghende tusschen t bollewerck van de nieuwe speye ende de zuudtbrugghe¹ die compt ande Keynjaert al toebehorende de kercke".
- twee stukken worden hier nader beschreven, nl. "tDriesch... ligghende bewesten de schole en(de) den huuse van Joncheer Chaerles Lespiere" en "tGoet vander Woestyne staende inde prochie van Breedene".
- als herbergen vinden we naast "De Papegaey" en "De Drie Conynghen" ook nog "Het Schemynckele".

Volgen nog enkele uitgaven aan personeel van de kerk, waarbij een ongebruikelijke woordkeuze lijkt te wijzen op de overgang van de kerk naar de protestantse eredienst.

- "betaelt met laste van de ganssche consistorie der kercke - Jan Ghys dienaere des goddelycken woordt over een jaer ghedient thebbende de voorne kercke ende ghemeente ... ingaende de 1 juni 1581".
- "betaelt ... int voorsinghen van psalmen ...".
- betaelt an Jan Ghys over costen ... int commen van Hierskins² in Zeelandt als hij hier eerst beroepen wiert met laste vanden ganssche consistorie".
- "betaelt ... ter cause vande oncosten van t synodus nationaal ghehouden tot Middelburch...".

1 In de rekening 1582/83 staat : "...tusschen den bollewercke van de nieuwe speye en(de) de zuudtbollewercke die co(m)pt ande ceinjaert ...".

2 Yerseke ?

Volgens de rekening van 1582/83, de laatste vóór de belegering, stond het huis van Jan Van Ronne nog steeds "onder den groenen dyck byde middelmuelen".

Bij de renten van gronden buiten de stad gelegen, vinden wij nog :

- het huis van wijlen Antheunis Joossen te Blutsyde "int jaer '79tich afgebroken om(me) de fortificatie vander stede".

Het past hier even stil te staan bij het begrip "Blutsyde". Wij zagen in de rekening 1564/65, dat het gehucht in Bredene ligt ; deze van 1581/82 geeft : "... liggende buuten der stede ter plaetse ghenampt Blutzyde...". R. Verbanck¹ heeft duidelijk gelijk waar hij de vlek niet verder situeert dan het kleine strand/havengeul, aangezien het bewijs geleverd is dat het, althans gedeeltelijk, opgenomen werd in de nieuwe vestingswal.

- de hofstede "De Woestyne" bleek nog intact te zijn en uitgebaat te worden door François Lercqs.
- ook 't Driesch", liggende bewesten de scoole", "de Meet" en het Teghelriestick", leveren nog een rente op voor de kerk.
- verschillende stukken in de vorige rekeningen vermeld, zijn nu "inde fortificatie inghedict" en brengen dus geen rente meer op.
- Jan Maire, die volgens de vorige rekening een stuk land pachtte binnen het zuidbolwerk, werd sedertdien doodgestoken.
- de herberg "De Sterre", uitgebaat door de weduwe van Joris Van Kennendale.

Voor het eerst komen militairen voor in de lijst van sepulturen : "van eenen eedelman vanden gouverneur Mortaynje² en "vanden charjant-majoor".

Een rubriek onder de uitgaven lijkt erop te wijzen dat de kerk tevergeefs gepoogd heeft de hand te leggen op de inkomsten van de kerk van St Catherina-West : "betaelt ... van reyschen tot Brugghe om(me) te beziene ofmen zoude con(n)en vercryghen tincom(m)en vande kercke van Sinte Cathelyne ... en(de) daer drie daghen gheweest hebbende ... zo en hebben wij niet gheobtineert ...".

1 De Plate 1988 p.8. en Bredeniana (Jubileumboek 900 jaar Bredene, 1988 p. 91., 38e begin).

2 Jonker Philips Vander Gracht.

De rekening van 1618/19 leert ons iets meer over het uitzicht van de kerk :
"aen Reynier Brugghedau lootgieter en schaylliedecker in Brugghe ... over
decken ... van de drye beucken ...".

" aan Pieter Stalins over het maecken van een gevelken boven de sacristie
aen de oostzijde van(de) kercke, midsgs over het paveren van het portael
en(de) maecken van(de) trappen in tincommen vandiere".

" aenden zelven ... int plasteren ende witten van(de) kercke ...".

" aen Isebrant Cornelissen timmerman over het maken van alle het houtte
werck in het portael ...".

Twintig personen werden begraven in de voorkerk en O.L.Vrouwkoor ;
behalve schipper Maarten Leunessen, zijn het allemaal Spaanse of Ierse
soldaten of hun gezinsleden.

Een Spaanse soldaat werd betaald "over het stofferen van het Sepulchre daerin
begrepen vier handen blauw pampier¹".

De grauwezusters krijgen voor het eerst een vermelding in de rekening
1619/20, met hun erf 2 lijnen 76 roeden groot, naast land van de kerk gelegen ;
zij hadden "sommighe jaren te vooren" de geheele partij in gebruik gehad.

Bij de Paters Capucijnen werd de kerk voor het eerst in gebruik genomen :
"ontfaen van Jan de Sambitoris² kerkmre... over zeker aelmoessen by hem
mette Schaele vercreghen ten tyde men was doende de eerste misse inde
kercke van(de) P(at)res Capucini ...".

De kerk ontving ook nog een rente "van zeker baracke... int Spaens quartier...
als int overcomen dezelve geweest hebbende de capelle van(de) P(at)res
Jesuwyten³.

Het portaal van de kerk werd afgewerkt door het dekken met ronde schalien.

Antoine Verbeke, schrijnwerker te Nieuwpoort, leverde een nieuwe biecht-
stoel.

Pieter Vanden Zype⁴ werd betaald "over roete keerssen veroirboirt int heylich
Graff".

1 Dit moet een monumentale replica geweest zijn van het H.Graf dat met een
olielamp en kaarsen, het voorwerp was van de volksdevotie.

2 Hij was in sept. 1618 aangesteld tot schepen. Zie "Recueil VI de l'Office
Généalogique et Héraldique de Belgique" p.27, voortaan vermeld als O.G.H.B..

3 De overgave van de stad in 1604, de Jezuïeten waren legeraalmoezeniers. Zie
O.G.H.B p. 32.

4 Hij was schepen van 1605 tot 1621.

De "barracque", waarvan sprake in de vorige rekening was in 1620/21 bezet door soldaten van het garnizoen.

Een nieuwe preekstoel werd geleverd door Joos Vande Werve.

Dit jaar werd ook een "zuydkercke deure" gebouwd.

Voor het eerst is er sprake van de aankoop bij een Brugse drukker van vaantjes voor de kermisdag.

Jan Vignon was waard in "De Draecke".

In de rekening 1621/22 vinden wij een schijnbaar banale vermelding, die echter bij nader toezicht misschien van belang kan zijn in de lopende discussies over de oorsprong en betekenis van het woord "Lisjemorre", een stuk schorreland dat later zou gedomineerd worden door het fort Napoleon : "...7 lijnen, 32 roeden landt in Breedene ... danaf Jooris Morre borghe ghebleven is ..." en "3 G. 1 L., 73 R. gelegen int Schorre gepacht byden voorsen Jooris Morre ...". De volgende drie rubrieken hebben ook betrekking op land te Bredene, zodat wij met "tSchorre" mogen aannemen dat "Lisjemorre" bedoeld wordt.

Volgt dan de gebruikelijke lijst van "sepulturen" in de kerk, vooral van Spaanse militairen echter, met o.m. de volgende intrigerende vermelding : "begravinghe in O.L.Vr. choir van tkyndt vander Capn Montero jeghenwoordich gouverneur". Welnu, in de reeds aangehaalde uitgave van O.G.H.B., was don Luiz d'Aguilar Coronado gouverneur van 1615 tot 1620, opgevolgd door Balthazar de Santander, gouverneur van 1622 tot 1637.

Montero moet dus een interim figuur geweest zijn tussen de twee benoemingen.

De oude preekstoel werd verkocht aan Wilskerke. Dit is ook het jaar waarin de noordelijke beuk hoger opgetrokken werd : "... aen twee ... soldaten ... over aerbeytsloon int verhooghen vanden noortbeuck ...".

En nog maar werken aan het dak : 2000 schalien werden te Brugge aangekocht.

Intussen is Claude Tevenar waard geworden "inden Franschen Schilt".

Werd het altaar vernieuwd ? Vanwaar anders volgende rubriek ?

"Aen mijn heer den deken van Oostende vuytternaeme vanden Canonynck Faignaert¹ ... over de volle betaely(ghe) vanden aultaertafel van(den) hooghen aultaer".

Het lijkt erop dat er na de belegering een bouwverplichting opgelegd werd bij de verkoop van grond, want in de rekening 1624/25 vinden wij : "... van tgone de kercke ... es pretenderen(de) ... over zeker boete ... ter cauzen de drie erfven ten behoerl. tyde niet betimmert zijn geweest, waeromme lange proces beleet es geweest".

De oude barak, gewezen Jezuitenkapel, is verkocht. De hoofdalmoezenier of kapelaan-majoor van het garnizoen, betaalde daarvoor aan de kerk. De vraag is of hij de barak verkocht heeft aan derden voor rekening van de kerk, dan wel of de barak van dan af gebruikt werd door de troepen, hetzij als logies, hetzij, wat waarschijnlijker lijkt, als kapel, gezien de hoedanigheid van de koper.

Er is ook sprake van een nieuwe dijk : "omme te betaelen d'oncosten vanden nieuwen dyck".

Inmiddels kennen wij ook de zitplaats van de echtgenote van de gouverneur : "aen Cornelis Ryckemans temmerman over tmaken de gestoelten van Madame de gouvernante inden hooghen choir".

De twee koren² waren afgesloten door hekkens die samen met "tgoudt daartoe dienende" geleverd werden door Antheunis Verbeke. Zij werden te Nieuwpoort vervaardigd. Enkele soldaten hielpen mee aan de installatie van de hekken, waarvoor zij beloond werden met een halve ton bier, geleverd door Jan Backwiel, waard in "De Katte".

De vloer van de kerk werd dit jaar verhoogd en hergeplaveid. De betekenis van volgende rubriek is onduidelijk : de heer Eduwaert Vanden Poele³, brouwer in "Den Arent" levert een ton bier "omme de slaven mede te beschyncken ... van diversche daghen gevrocht thebben omme de kerckhof grachten te ruymen". Waren dit bemanningsleden van veroverde schepen die wachtten op hun rantsoenering, t.t.z. om vrijgekocht te worden ?

Als herbergiers vinden wij nog Jan De Vleeschauwer⁴ in "tGouden Hooft" en Jean Vignon nog steeds in "De Draecke".

1 Mogelijk een familielid van Hans Faignaert die schepen en tresorien was van 1607 tot 1614. Zie O.G.H.B. p. 18.

2 bedoeld wordt het hoogkoor en het Sakramentskoor zoals verder blijkt.

3 Was schepen in 1625 (O.G.H.B. p. 25).

4 Schepen van 1628 tot 1642 (O.G.H.B. p. 30).

Nu volgt een rekening van cijzen en renten van kerk en dis voor het jaar 1631/32. Uit de inleiding tot de rekening is op te maken dat een aantal cijzen en renten sedert jaren niet geïnd waren door de ontvanger. De bisschop van Brugge stelt Jacques Stalpaert, de stadstresorier, aan om deze verachterde sommen op te sporen en te innen. Hij moet daartoe een register opstellen. Stalpaert besluit het opstellen van het register te verdagen : "omme te eviteren de groote onkosten ... vanwelcke de voorse kercke verxcuseert sal worden met het register dat van weghe en(de) ten coste van syn Mat ghedresseert word¹... van alle erfven ... inden schependomme deser stede vuyt welcken regre resulteren sal de groote canten en(de) abouten van yder erfve en(de) de gebruyckers vandie waer vuyte ... een double sal moghen getrocken worden".

Tussen 1614 en 1630 werden er door de stad 96 erven verkocht, waarvan de kerk haar cijns van 1 groten per roede nooit ontvangen had.

Onthouden wij hier dat het huis "Den Ingel" in de Kerkstraat stond en dat de straat van het Capucijnenklooster toen Oude Kaaistraat heette.

Tenslotte nog de kerkrekening 1654/55. Gedurende dit jaar werd het huis "Den Hert" verkocht door Sr Pieter Raison ; werden twee "violons" gekocht voor de kerk ; werd aan Sr Lieven Van Laerebecque een eerste betaling van drie gedaan voor een nieuwe grote klok.

1 In feite dus een kadasterplan van de stad.

Het nr. 1711 van het fonds "Stadsarchief Nieuwpoort" in het R.A. te Brugge, bevat een uittreksel van een kadasterplan van 1640, dat volgend opschrift draagt : "Extraict uit het ghecollationeerde nieuwe registre en landsmaete van alle erven met de huizen binnen Oostende door dhr en Mr Joris Du Jardin pastoor van Oostende en deken van Oudenburg, mgrs door dhr Burgemeester en schepenen, door Tobias De Codts gezworen landmeter van 'tVrije wonende te Oudenburg, in 1640". De heer D. Farazijn was zo vriendelijk ons volgende tekst mee te delen uit de stadsrekening van 1631-1632 :

"Betaelt an Loys Bollaert ende Jooris Bodyser notarissen ... over hemlieden dyensten ghedaen ten causen van een register bij hemlieden ghemaect van alle de huysinghen ende erfven...". (Algemeen Rijksarchief Brussel "Chambre des Comptes" nr. 37430).

Dit kadasterplan (of plannen) bleef tot nog toe onvindbaar.

Volgen nu de disrekeningen. Onder de jaarlijkse weerkerende vaste rubrieken vinden wij als ontvangsten : inkomsten uit renten, testamenten en lichting van bussen, en als voornaamste uitgaven : steun aan de armen.

Wij beginnen met 1618/19, waar al sprake is van de Schipperstraat.

Een markante rubriek : de niet-ontvangst van een rente bezet door Pieryne, dochter van Cornelis Jacobs en weduwe van Adriaan Hancke, op diverse huizen en gronden "toebehoort hebbende Jacob Janssone Hellyncx", en dit volgens een oude stadsakte van 14 november 1545 ! In de rekening 1622/23 schrijft de ontvanger dat hij te Brugge diverse oude registers heeft doen onderzoeken "maer en heeft daer af egeen acclaircissement connen becommen".

Vervolgens de rekening van 1619/20, die het huis "Inden Goeden Nacht" vermeldt. "Aen zekere twee aarme passanten dese stede passeren(de) gevanghen geweest zijn(de) vanden Turck" worden 2 ponden Tournois als steun uitbetaald.

Joryne, de weduwe van Adriaan Bosselaere, werd gedurende haar leven onderhouden door de dis. Na haar overlijden in 1621/22 werden haar huis en meubelen verkocht ten voordele van de dis, die ook de huishuur, sedert haar overlijden opgebracht mocht opstrijken. De dis mocht wel haar schuldeisers afbetalen. Een gouden ring en metalen bedpan, die zij verpand had, werden door de dis ingelost.

De laatste disrekening beslaat het jaar 1624/25. Van een stuk grond groot 5 lijnen 44 roeden, te Bredene gelegen, ontving de dis in 1624 geen pachtgeld "deur den grooten hooghen vloet en(de) naerdien deur tmaken vanden grooten nieuwen dyck daermen d'aerde toe geemployeert heeft".

De rente door Peryne Jacobs in 1545 bezet op land in sHeerwoutermans Ambacht, was nog steeds niet invorderbaar "niet jeghenstaende den rendant diversche landtmeters heeft ondervraeght waer de landen en(de) huysinghen ... soudén gheleghen wesen, en heeft daer af egeen acclaircissement noch bescheet connen becommen".

Een Jean Richart, landsman in Bredene, leverde "200 bonden geley (bussels stro) tot tdecken ende repareren van eenen huyse staende binnen deser stede inde oude caye straete".

Het huis dat toebehoord had aan Laurens Dix¹, en betrokken werd door ingekwartierde soldaten, was overgelaten aan de dis in aflossing van een verachterde rente. François Prevost "stroydecker van zynen style" voerde het werk uit en leverde de "latten, bandt roen ende wissen".

Van zes bewaarde disrekeningen werden er vier, en van de tien kerkrekeningen, drie met een tekort afgesloten.

BIJLAGE

JAARGETIJDEN IN DE OUDE KERK. - 1564/65

Matheus Aloudt ende syn wyf	13 januari
Meester Antheunis Aloudt	19 januari
Jacob Kyen Janssone	7 februari
Adriaan Dhaze	12 februari
Jacob Pygace	5 maart
Jan Vander Rimere	7 maart
Adriaan Verleye ende Mayke syn wyf	27 maart
Jan Musse ende syn wyf	24 maart
de wede Christiaan Moens	15 maart
Meester Jacob Maertins d'oude	12 april
Jan De Budt	17 april
Cornelis Wildzwyn	18 april
Victoor Nyeman ende Lysbette zyn wyf	26 april
Jacob Ghyselin ende syn wyf	28 april
Meester Jan Lammaert	5 mei
Luuck Maes ende Tannekin Moye syn wyf	8 mei
de heer Jacob Maes	9 mei
Willem Butte ende Barbele syn wyf	12 mei
de heer Cornelis Lams, presbyter	13 mei
Matheus Aelloudt ende Amplonie Manneels syn wyf	14 juni
de heer Gillis Ghiselin	10 juli
meester Jan Maertens	10 juli
Ryckaert Ballynck	... augustus
Thomas Lammaert	12 augustus
Jacob Ghiselin	16 augustus
Willem Heins "ende zyn wyf"	5 september
Michiel Weyns	20 september

1 Was stadsgriffier van 1605 tot 1610 (O.G.H.B. p. 17).

Jan Meegoet	26 oktober
de heer Jan Ryst	2 november
Jan De Clerck gezeid Jan Oom	3 januari
Jacob Zygheere	18 januari
Jan Maertins	6 februari
Jan en Clays De Wale	19 februari
Victoor Ghyselin	7 maart
Thomas Heins	12 april
Jan Hondtspoore	8 mei
Jacob Dugardyn	16 mei
Pieter Pendele	9 juni

JAARGETIJDEN IN DE NIEUWE KERK. - 1564/65

Jacob Staes alias Pieroot	10 juli
Jan Kyen	16 juli
Meester Clays Ryst	12 augustus
Antheunis Heins	15 augustus
Loy Kyen en Maria Tolphin zyn huysvrau	31 augustus
Vincent De Haze	... september
Pieter Meegoet	3 september
Jacob Meegoet	4 spetember
Antheunis Schotte en Barbele syn wyf en Jacob hun zoon	11 september
Pieter Coude	24 oktober
Jacob Zygheere	25 oktober
Jacob Piers	26 oktober
Cornelis Schachters	31 oktober
de heer Lauweryns Ryst	1 november
de Wede Aernout Sane	4 november
Jacob de Myster	4 november
Adriaan Moens	5 november
Jan Cortzwaert	12 november
Pieter Schotte	21 november
Clement Willaert	22 november
Jacob Gillissone Ghyselin ende zyn wyf	23 november
Cornelis Kyen	24 november
Jan Floor	26 november
Jacob Floor	28 november
Pieter Kien	de maandag na 25 november
Vincent Blaers	4 december
Jan Schelewaert ende syn wyf	11 december
Jacob Pieroot	19 december

Joncvrauwe Marie Meegoet wede van Clays Jansseune	de maandag na nieuwjaar
Jacob Schotte	8 januari
Danckaert Van Marievoorde	13 januari
de heer Adriaan De Haze	14 januari
Loy Aloudt	15 januari
Lysbette Causse	17 januari

en verder nog : "Gillis Mr Jans ende Lysbette, fa Pieter Janssone Piers syn wyf, daer te vooren wede van Andries Budt metghaders Pieter De Haze ende Adriaenekin fa Janssone Piers syn wyf met heurlieden consorten hebben bezet te doene over de ziele van Loy De Budt fs Andries ... eene ervel(lycke) messe de weke, zynghende alle woonsdaghe vanden helegghen gheest, met diake ende subdiake ende de vullen coor voor den aultaer van de driefuldicheyt byden docx sael, ende naer de messe te ghaene te grave van Loy De Budt ende aldaer te lezen een deprofundis ...".